

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การตั้งครรภ์และการให้กำเนิดบุตร โดยปกติเป็นการเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่นำมาซึ่งความชื่นชมยินดีและความสุขแก่หญิงตั้งครรภ์ รวมทั้งบุคคลใกล้ชิดครอบครัว นับตั้งแต่สามี พ่อแม่ พี่น้อง เครือญาติและเพื่อนฝูง แต่ในทางตรงกันข้ามหากการตั้งครรภ์นั้นเกิดขึ้นในภาวะที่ไม่พร้อมหรือไม่พึงปรารถนา อาจส่งผลให้เกิดปัญหากับหญิงตั้งครรภ์และครอบครัวนั้นได้

การตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนา เป็นภาวะวิกฤตช่วงหนึ่งของชีวิตของชีวิตที่ถือว่าได้รับแรงกดดัน ทั้งภายในและภายนอกตนเองมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการตั้งครรภ์นั้นเกิดจากสาเหตุใดก็ตาม หญิงตั้งครรภ์จะมีทางเลือกเพียง 2 ทาง คือ การตั้งครรภ์ต่อไปจนคลอดหรือการทำแท้งซึ่งทั้ง 2 ทางล้วนแต่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดให้แก่หญิงตั้งครรภ์ ที่ไม่ได้เตรียมจิตใจและร่างกายให้พร้อมก่อนการตั้งครรภ์ โดยเฉพาะผู้หญิงที่หาทางออกด้วยการทำแท้ง นอกจากเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายแล้วยังอาจส่งผลให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพภายหลังการทำแท้ง ถึงแม้ว่าทางการแพทย์และการวางแผนครอบครัวในปัจจุบันจะเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านการผลิตยาและอุปกรณ์ในการป้องกันการตั้งครรภ์มากเพียงใดก็ตาม ก็ยังพบว่าการทำแท้งเกิดขึ้น สำหรับสถิติการทำแท้งการทำแท้งในประเทศไทยแม้ว่าจะทำได้ยากมากเพราะเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย และเป็นความลับส่วนตัวของผู้ให้และผู้รับบริการ (สุชาดา รัชชกุล, 2542) แต่สถิติในปี พ.ศ. 2542 พบว่า มีการทำแท้งจำนวน 45,990 ราย พบว่า 30% เป็นวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี (กรมอนามัย, 2548)

การทำแท้งอาจเป็นหนทางเลือกที่จำเป็นและอาจเป็นสิ่งที่ถูกต้องต่อคนบางคน ในบางเวลาและบางสถานการณ์การทำแท้งมีความหมายทางอารมณ์ ความรู้สึกซึ่งเกี่ยวกับชีวิตและความหมาย อีกทั้งเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและเป้าหมายชีวิตของผู้หญิงบางคนโดยสิ้นเชิง ดังนั้นการพิจารณาว่าเป็นการกระทำที่ถูกหรือผิดจำเป็นต้องพิจารณาควบคู่ไปกับเงื่อนไขของหญิงแต่ละคน ในแต่ละสถานการณ์เพราะว่าคนทั่วไปไม่มีโอกาสรู้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับชีวิตของหญิงคนหนึ่ง ในขณะนั้น ความรู้สึกหลังการทำแท้งอาจเกิดได้ทั้งในด้านบวกและลบ ความรู้สึกด้านบวก ก็คือรู้สึกคลายความกดดัน และความทุกข์ทรมานลงมีอิสระ โล่งใจคล้ายปัญหาต่าง ๆ ได้รับการแก้ไขแล้ว ส่วนความรู้สึกด้านลบคือความรู้สึกขมขื่นใจ เศร้าหมอง หดหู่ วุ่นวายใจบางคน รู้สึกว่าตนเองกระทำในสิ่งที่ผิดบาปยากต่อการให้อภัย มีความอับอายและกลัวว่าผู้อื่นจะล่วงรู้ความลับ รู้สึกเจ็บปวด โดดเดี่ยว ขาดคนเห็นอกเห็นใจ และบางคนรู้สึกโกรธที่ไม่ได้รับความยุติธรรมจากสังคม ความรู้สึกเหล่านี้อาจดำรงอยู่ในช่วงสั้น ๆ แล้วหายไป ส่วนผลกระทบทางด้านจิตใจที่เกิดขึ้นภายหลัง

การกระทำเพื่อยุติการตั้งครรภ์ทันที พบว่า สตรีส่วนใหญ่จะรู้สึกโล่งใจในช่วงเวลาแรก แต่เมื่อเวลาผ่านไปบางรายจะมีอาการวิตกกังวล รู้สึกผิด ซึมเศร้า ท้อแท้ต่อชีวิต และแสดงออกมาเป็นความเจ็บป่วยได้ แต่ในบางรายอาจส่งผลในระยะยาวทำให้กลายเป็นคนที่ต่อต้านสังคม โดยเฉพาะต่อต้านเพศชายรู้สึกกลัวต่อการมีเพศสัมพันธ์ และกลัวว่าไม่สามารถมีบุตรในอนาคต บางรายที่รุนแรงอาจมีความแปรปรวนทางด้านจิตใจขาดความเชื่อมั่นในตนเอง (สุชาดา รัชชกุล, 2542)

การทำแท้งส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางกาย จิตใจและจิตวิญญาณของหญิงวัยรุ่นที่ทำแท้งผิดกฎหมาย ผลของการทำแท้งต่อสุขภาพทางกายที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือได้รับอันตรายถึงชีวิต ตกเลือด ช็อค เยื่อโพรงมดลูกอักเสบและเป็นหมัน เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายที่ใช้บริการยุติการตั้งครรภ์โดยหมอเถื่อน หรือรับบริการจากคลินิกที่ไม่ได้มาตรฐาน และพบว่ามีสตรีทั่วโลกที่ได้รับภาวะแทรกซ้อนจากการยุติการตั้งครรภ์ที่ไม่ปลอดภัยต้องเสียชีวิตถึงร้อยละ 40 สำหรับผลกระทบของการทำแท้งต่อสุขภาพทางจิตใจ และทางจิตวิญญาณ โดยเฉพาะทางจิตวิญญาณ พบว่ายังไม่มีการวิจัยที่ศึกษาในมิตินี้เลยในประเทศไทย ซึ่งจิตวิญญาณเป็นมิติสุขภาพมิติหนึ่ง

ความผาสุกทางจิตวิญญาณ (Spiritual Well-Being) เป็นความรู้สึกส่วนลึกภายในจิตใจของบุคคลที่แสดงถึงภาวะสงบ เป็นสุข มีความเข้มแข็งในจิตใจ ยอมรับความจริง มีเป้าหมายในชีวิต มีความหวัง ยอมรับ และพึงพอใจในสิ่งที่ตนเป็นอยู่ของตนเอง รู้สึกมั่นใจในความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งที่ตนเองยึดเหนี่ยว (Paloutzian & Ellison, 1982) ความผาสุกทางจิตวิญญาณทำให้บุคคลสามารถค้นหาความหมายและเป้าหมายในชีวิต (Ellison, 1983) ผู้ที่มีความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณจะเป็นผู้ที่ใช้สติ และจิตสำนึกในการพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้น ยอมรับในสิ่งที่ตนอยู่ มองเห็นชีวิตของตนเองมีคุณค่า

ความผาสุกทางจิตวิญญาณจะทำให้หญิงวัยรุ่นที่ทำแท้งผิดกฎหมาย คงไว้ซึ่งความหวัง กำลังใจ ทำให้สามารถก้าวผ่านปัญหาหรืออุปสรรค ความยากลำบากและความยุ่งยากของชีวิต (Ross, 1997) นอกจากนี้ความผาสุกทางจิตวิญญาณยังเป็นแหล่งสร้างพลังอำนาจ ทำให้บุคคลเกิดความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิต สามารถเผชิญกับปัญหา มีการปรับตัวต่อภาวะวิกฤตในชีวิต (Taylor, 1993) ผู้ที่มีความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณจะเป็นผู้ที่ใช้สติ และจิตสำนึกในการพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้น ยอมรับในสิ่งที่ตนอยู่ มองเห็นชีวิตของตนเองมีคุณค่า ถึงแม้จะผ่านการทำแท้งผิดกฎหมาย แต่ก็สามารถทำความเข้าใจกับความหมายของภาวะวิกฤต และความจริงที่เกิดขึ้นในชีวิต

เนื่องจากในจังหวัดสมุทรปราการ เป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตปริมณฑล และเป็นเขตอุตสาหกรรมที่ต้องมาการเคลื่อนย้ายของประชากรในวัยทำงาน ซึ่งในกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มวัยรุ่นเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการที่กลุ่มวัยรุ่นที่ต้องจากบ้านเกิดมาทำงานในเขตอุตสาหกรรม ซึ่งบางครั้งการใช้ชีวิตอิสระโดยขาดการควบคุมจากผู้ปกครอง อาจทำให้เกิดการพลาดพลั้งทำให้เกิดการตั้งครรภ์

ไม่พร้อม ซึ่งจะเป็นสาเหตุผลทำให้เกิดการทำแท้งผิดกฎหมาย จากการศึกษาในประเทศไทยที่ผ่านมา มีการศึกษาเกี่ยวกับ การตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนาและการตัดสินใจทำแท้งของกลุ่มประชากรทั่ว ๆ ไป แต่ยังไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประชากรในกลุ่มนี้และมีทิศทางสุขภาพอีกอย่างหนึ่งคือ ความผาสุกทางจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจในการศึกษา ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของหญิงวัยรุ่นที่ทำแท้งผิดกฎหมาย ซึ่งผลวิจัยที่ได้สามารถเป็นแนวทางในการพยาบาลผู้ป่วยหญิงวัยรุ่นที่ทำแท้งผิดกฎหมายที่ครอบคลุมการพยาบาลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความผาสุกทางจิตวิญญาณของหญิงวัยรุ่นที่ทำแท้งผิดกฎหมาย
2. เพื่อเปรียบเทียบความผาสุกทางจิตวิญญาณของหญิงวัยรุ่นที่ทำแท้งผิดกฎหมายที่มีรายได้แตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และภาวะซึมเศร้า กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของหญิงวัยรุ่นที่ทำแท้งผิดกฎหมาย

สมมติฐานของการวิจัย

1. หญิงวัยรุ่นที่ทำแท้งผิดกฎหมายที่ประกอบอาชีพมีรายได้เป็นของตนเองและที่ไม่ได้ประกอบอาชีพมีรายได้ของตนเองมีความผาสุกทางจิตวิญญาณแตกต่างกัน
2. การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางจิตวิญญาณของหญิงวัยรุ่นที่ทำแท้งผิดกฎหมาย
3. การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางจิตวิญญาณของหญิงวัยรุ่นที่ทำแท้งผิดกฎหมาย
4. ภาวะซึมเศร้ามีความสัมพันธ์ทางลบกับความผาสุกทางจิตวิญญาณของหญิงวัยรุ่นที่ทำแท้งผิดกฎหมาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการให้การพยาบาลที่ส่งเสริมความผาสุกทางจิตวิญญาณของหญิงวัยรุ่นที่ทำแท้งผิดกฎหมาย

2. เป็นแนวทางในการเรียนการสอนโดยเน้นความผาสุกทางจิตวิญญาณให้กับนักศึกษาและพยาบาล เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจมิติสุขภาพด้านนี้มากยิ่งขึ้น
3. เป็นแนวทางในการทำวิจัยประเด็นเกี่ยวกับวัยรุ่นที่ทำแท้งและความผาสุกทางจิตวิญญาณต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาปัจจัยคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของหญิงวัยรุ่นที่ทำแท้งผิดกฎหมาย โดยศึกษาในผู้ป่วยหญิงวัยรุ่นที่ทำแท้งผิดกฎหมายที่มารับการรักษาในหอผู้ป่วยนรีเวชกรรม โรงพยาบาลของรัฐในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ 1) โรงพยาบาลสมุทรปราการ 2) โรงพยาบาลบางบ่อ 3) โรงพยาบาลบางพลี 4) โรงพยาบาลบางจาก 5) โรงพยาบาลพระประแดง 6) โรงพยาบาลพระสมุทรเจดีย์สวทยานนท์ ตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 จำนวน 120 ราย

นิยามศัพท์เฉพาะ

หญิงวัยรุ่น หมายถึง หญิงที่มีอายุ 11-19 ปี

การทำแท้งผิดกฎหมาย หมายถึง การกระทำให้ทารกในครรภ์คลอดออกมาโดยปราศจากชีวิต ซึ่งไม่ใช่เหตุผลเพื่อการรักษา

รายได้ หมายถึง การที่หญิงวัยรุ่นสามารถประกอบอาชีพมีรายได้เป็นของตนเอง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ประกอบอาชีพมีรายได้เลี้ยงตนเอง 2) ไม่ได้ประกอบอาชีพ ต้องพึ่งพารายได้จากครอบครัว

การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว หมายถึง การสนับสนุนที่หญิงวัยรุ่นที่ทำแท้งผิดกฎหมายได้รับจากสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนกลุ่มเครือข่ายที่ใกล้ชิด ในด้านการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ให้ความรักความห่วงใย และการให้การยอมรับ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้สามารถวัดได้โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยดัดแปลงจากแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวของ ลอนนี, มิเชล และมาร์วิน (Lonnie, Michael, & Marvin, 2004)

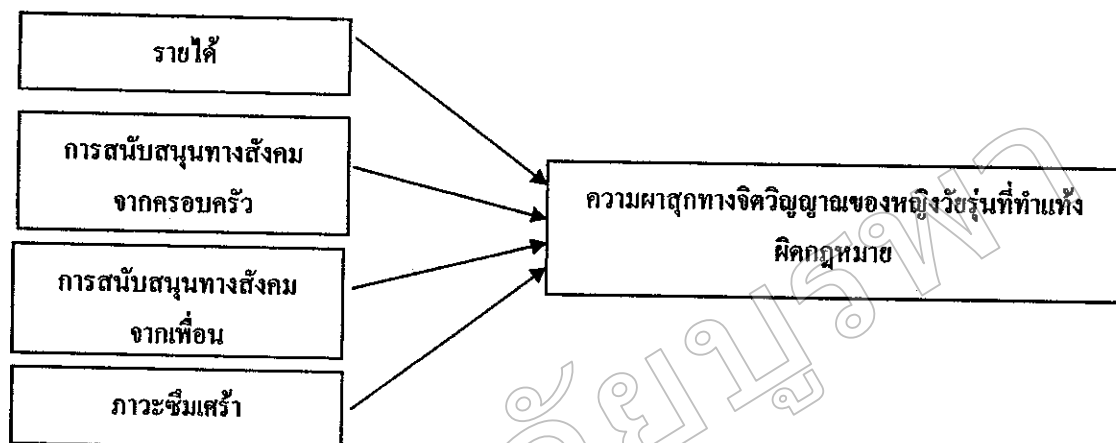
การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน หมายถึง การสนับสนุนที่หญิงวัยรุ่นที่ทำแท้งผิดกฎหมายได้รับในด้านการช่วยเหลือ การแนะนำและตอบสนองความต้องการจากเพื่อน ได้แก่ เพื่อนสนิท เพื่อนร่วมงาน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้สามารถวัดได้โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยดัดแปลงจากแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนของ เชอโบนี และสตีวาส (Sherbourne & Stewart, 1991)

ภาวะซึมเศร้า หมายถึง การมีอารมณ์เศร้า หรือไม่มีความสุข ความอยากอาหารเปลี่ยนแปลง แบบแผนการนอนเปลี่ยนแปลง รู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ ความสามารถในการคิดหรือสมาธิลดลง รู้สึกสิ้นหวังมองสิ่งต่าง ๆ ในแง่ร้าย มีความหมกมุ่นเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายซึ่งประเมินได้โดยใช้แบบวัดวัดภาวะซึมเศร้า CES-D โดยใช้เกณฑ์คะแนนรวมตั้งแต่ 22 คะแนนขึ้นไป ถือว่ามีภาวะซึมเศร้า (กรมสุขภาพจิต, 2549)

ความผาสุกทางจิตวิญญาณ หมายถึง ความรู้สึกภายในจิตใจที่แสดงถึงภาวะสงบ เป็นสุข มีความเข้มแข็งในจิตใจ ยอมรับสภาพความจริง มีเป้าหมายในชีวิต มีความหวัง ยอมรับและให้อภัยตนเอง รู้สึกมั่นใจว่าตนเองมีความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งที่ตนเองยึดเหนี่ยว ประกอบด้วย ความผาสุกในสิ่งที่เป็นอยู่ และความผาสุกในความศรัทธายึดมั่นทางศาสนา ซึ่งสามารถประเมินโดยแบบวัดความผาสุกทางจิตวิญญาณของ พอลูทเซียน และเอลลิสัน (Paloutzian & Ellison, 1982) ซึ่งแปลโดย ธนิญา น้อยเปียง (2545) และผู้วิจัยได้ปรับปรุงให้เหมาะสมกับหญิงวัยรุ่นที่ทำแท้ง ผิดกฎหมาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษารุ่นนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของหญิงวัยรุ่นที่ทำแท้ง ผิดกฎหมาย ที่มารับการรักษาที่หอผู้ป่วยนรีเวชกรรม โรงพยาบาลของรัฐ ในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 6 แห่ง ในการศึกษาครั้งนี้ใช้แนวคิดความผาสุกทางจิตวิญญาณของ พอลูทเซียน และเอลลิสัน (Paloutzian & Ellison, 1982) ซึ่งประกอบด้วย ความผาสุกในด้านสิ่งที่เป็นอยู่และความผาสุกในด้านความศรัทธายึดมั่นทางศาสนา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความผาสุกทางจิตวิญญาณกับการทำแท้งในวัยรุ่นหญิง ในการกำหนดตัวแปรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางจิตวิญญาณ ได้แก่ รายได้ การสนับสนุนทางสังคมและภาวะซึมเศร้า (Thibodeau, 2002; Wheeler, 1997)

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดปัจจัยอิสระที่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของหญิงวัยรุ่นที่ทำแท้งผิดกฎหมาย